

Aktivity klubu ZKS Prievidza 2024

Dňa **10.1.2024** sme navštívili **Žiar nad Hronom**. Okresné mesto so zaujímavou minulosťou. Pôvodný názov bol Svätý Kríž. Vďaka polohe, kde sa nachádzali križovatky ciest z Bojníc do: Bystrice, Nitry a na Pohronie bola tu vybudovaná mýtnica s opevnením. Osada Svätý Kríž sa stala administratívnym a kultúrnym strediskom panstva. K tomu bolo, aby sa v osade žijúce obyvateľstvo zaoberalo obchodom a malo voči okolitým osadám výsadné postavenie. Výsady im 4.2.1246 udelil zemepán ostrihomský arcibiskup Štefan Vanča.

Prehliadku sme začali pri Kostole Povýšenia Svätého Kríža. Bol postavený v rokoch 1808-1813. Vyrástol na zbúranom chráme pravdepodobne románskeho pôvodu jestvujúceho už v roku 1237 a neskôr spomínaného v roku 1332-1337. Fasáda má predstavaný portikus, nad ktorým je trojuholníkový tympanón. V strede tympanónu je erb biskupa Gabriela Zerdahelyho, ktorý rozhodol o zbúraní starého kostola a postavení nového. Súčasťou kostola je aj krypta, v ktorej sú pochovaní biskupi ktorí pôsobili aj zomreli v Žiari nad Hronom. Je tu pochovaný aj biskup Dr. Štefan Moyses, prvý predseda Matice slovenskej.

Po prehliadke krypty sme išli k najvýznamnejšej pamiatke mesta: - renesančno-barokovému kaštieľu, ktorý v stredoveku slúžil ako pevnosť. Okolo roku 1631 bola prestavaná na kaštieľ arcibiskupom Petrom Pázmáňom. Kaštieľ slúžil ako letné sídlo ostrihomských arcibiskupov a neskôr banskobystrických biskupov. Od roku 1851 tu pôsobil a v roku 1869 i zomrel Dr. Štefan Moyses, prvý tajomník Matice slovenskej. Súčasťou kaštieľa bolo aj

cenné zariadenie, kaplnka, knižnica archív a zaujímavé obrazy. Po roku 1918 sa často striedali užívatelia kaštieľa a väčšina cenností sa zničila. Po roku 1950 tu sídlila ekonomická škola. Od roku 2018 je kaštieľ vo vlastníctve mesta Žiar nad Hronom. My sme si prezreli zrenovované miestnosti s replikami dobového zariadenia, kópiami obrazov a niekoľkých originálov nábytku, porcelánu, ktoré darovali obyvatelia.

Nevieme aký osud čaká táto historická pamiatka, ale mali by sme ju zachovať aj pre ďalšie generácie.

31.1.2024 sme navštívili **Tatranský ľadový dom**. Miesto na Hrebienku, ktoré presvedčí, že aj chladná krása vysekaná do ľadu prináša ovocie. Témou na súčasnú

sezónu je monumentálna stavba z Londýna- Westminsterské opátstvo. Preto, lebo je práve 15. výročie návštevy kráľovnej Alžbety II. na Slovensku. V katedrále Westminster v Londýne, tu z ľadu, prebehla jej korunovácia. Spolu s Adamom Bakošom na stavbe dómu spolupracovali sochári a rezbári zo Slovenska, Česka a Nemecka. Celkovo bolo použitých až 225 ton ľadu a 1880 ľadových blokov. Kupola, ktorá túto ľadovú nádheru ukrýva, má priemer 25 m a najvyšší bod stavby dosahuje výšku 11,5 m.

Dňa **7.2.2024** sme navštívili **Martin -Slovenské národné múzeum**, ktoré patrí k najstarším a najväčším zložkám Slovenského národného múzea. Od svojho vzniku v roku 1893 budovalo zbierky prírodného a vlastivedného charakteru (etnografické, archeologické, numizmatické, umelecko-historické, výtvarné, archívne a knižné) dokumentujúce históriu a kultúru Slovákov doma i v zahraničí. V súčasnosti vo svojich fondoch opatruje takmer 820-tisíc muzeálnych položiek.

Našu prehliadku sme začali v Múzeu Andreja Kmeťa. Múzeum spravuje viac ako 17 500 zbierkových predmetov. Prezreli sme si prvú expozíciu "Príroda Turca", ktorá je delená na dva celky. Prvá časť je venovaná neživej prírode. Prezentuje jednotlivé obdobia geografického vývoja regiónu Turiec. Sú tu ukážky hornín, minerálov a skamenelín, typických pre jednotlivé geologické obdobia. Časť expozície venovaná živej prírode je prezentovaná v podobe jednotlivých biotopových formácií.

Plní príjemných zážitkov sme sa vybrali do druhého múzea - Slovenského národného múzea, ktoré bolo potrebné postaviť pre množstvo zbierok, ktoré nebolo možné umiestňovať v Muzeálnej spoločnosti založenej Andrejom Kmeťom. Po príchode nás privítala zamestnankyňa múzea, ktorá nás sprevádzala počas prehliadky.

Na prvom poschodí nás prekvapila výstava tvorby študentov z Ružomberka a Trenčína. Zaujímavé boli poštovné schránky v dizajne Trójskych koňov. Svojimi prácami nás zaujali postoje mladých tvorivých ľudí v spojení súčasných trendov a technológií so slovenskou ľudovou tvorbou.

Na druhom poschodí sa nachádzajú makety hradov Turca, krásne urobené, ale niektoré sa nezachovali. Na území Turca dnes môžeme obdivovať štyri hrady - Znievsky, Blatnický, Sklabinský a Sučiansky. Všetky sú dnes iba v ruinách, lebo hoci vo svojej dobe boli významnými centrami politickej, obrannej, hospodárskej a vojenskej ale aj kultúrnej sféry, ich význam postupne upadol.

V ďalších miestnostiach sa nachádzajú dobové zbrane, brnenia, ale aj šperky a riad.

Tretie poschodie - tu sa nachádzajú vo vitrínach figuríny oblečené v krojoch z rôznych kútov Slovenska. V ďalších miestnostiach bolo pracovné náradie, či na prácu v domácnostiach alebo na poliach. Tiež boli zaujímavé listy na hrozno a olej. Na konci miestnosti sa nachádzajú pekné drevené kríže.

Po prehliadke sme sa rozlúčili s našou milou sprievodkyňou a vybrali sme sa na cestu domov.

Dňa **13.2.2024** sme navštívili náš: **Piaristický kostol**, jednu z najkrajších barokových pamiatok na Slovensku i v strednej Európe. Sprievodcom nám bol páter Palay. Školský rád piaristov začal pôsobiť v Prievidzi na pozvanie grófkky Márie Františky Pálffyovej v roku 1666.

Do kostola sme vstúpili bočnou chodbou a cez sakristie do presbytéria. Presbytérium je najdôležitejšia časť kostola. Nachádza sa tu hlavný oltár s bohostánkom. Obrazová časť hlavného oltára zobrazuje prekvapených apoštolov nad prázdny hrob Panny Márie. Na ňu nadväzuje sochárska časť - Panna Mária vystupuje do neba, kde ju očakáva Najsvätejšia Trojica. Štyri veľké sochy v blízkosti hlavného oltára predstavujú cirkevných otcov: sv. Gregora Veľkého, sv. Ambróza, sv. Augustína a sv. Hieronyma. Súčasťou presbytéria je aj oltár na ktorom kňaz premieňa chlieb a víno na telo a krv

Pána Ježiša. Na kupole presbytéria je namaľovaný výjav zbožštenia (apoteózy) sv. Jozefa Kalazanského, ktorého anjeli prinášajú k Panne Márii s Ježiškom, v rohoch sú evanjelisti: Marek, Matúš, Lukáš a Ján.

Vstupujeme do lode kostola, ktorá je od presbytéria oddelená dvoma schodmi. Je to najväčšia časť kostola. Nachádzajú sa tu lavice pre veriacich, kazateľnica a bočné oltáre, ktoré sú zasvätené: Božskému srdcu Ježišovmu, Panne Márii Škapuliarskej, Sv. Rodine, sv. Jánovi Nepomuckému, sv. pomocníkom v núdzi sv. Karolovi Boromejskému a ochrancom proti moru, sv. Jozefovi Kalazanskému a ukrižovaniu Ježiša Krista. Na kupole lode je namaľovaný výjav klaňania sa 24. starcov Baránkovi - 12 mladších znázorňuje apoštolov ako symbol Nového Zákona, 12 starších starozákonných prorokov. Kupolu lode oddeľuje od kupoly presbytéria víťazný oblúk, na ktorom je namaľovaný znak piaristov, na stene oproti (nad chórom) je erb rodu Palffyovcov.

Vrátili sme sa na koniec lode a schodmi sme vstúpili do Podzemnej kaplnky. Je rozdelená na hlavnú loď, kde sa nachádza súsošie piety s dvoma adorujúcimi anjelmí a dve bočné lode. Cez veľkonočné obdobie tu býva zriadený Boží hrob. Z podzemnej kaplnky sme prešli do krypty, ktorá sa rozkladá pod celým pôdorysom kostola. Sú tu pochovaní členovia rehole, ale aj významní mešťania. Z krypty kostola sa údajne dalo prejsť podzemnou chodbou na Mariánsky vršok i Bojnický zámok.

Po prehliadke kostola sme sa bočnou chodbou a starými schodmi dostali na poschodie, kde sa nachádza škola. Všade bolo ticho, čisto. Na stenách boli fotografie všetkých prvákov od začiatku obnoveného vyučovania. Prezreli sme si školskú kaplnku a cez chodbu sme sa dostali na balkón odkiaľ sme videli kostol z výšky.

Po prehliadke, krátkej besede s pátrom a veľkou vďakou sme sa rozlúčili a vrátili domov.

Dňa **20.2.2024** sme navštívili **Chynorany** - obec v okrese Partizánske. Chynorany boli osídlené už v neolite. Vznikli zo starej osady z 11. storočia, ktorá patrila nitrianskemu hradu. Obec mala viacerých majiteľov - cirkevných aj svetských.

Na stanici nás čakali dve naše sprievodkyne, ktoré nás privítali a pozvali na prehliadku obce - cieľom bolo múzeum Valentína Beniaka. Valentín Beniak bol rodák z Chynorian. Pôsobil v obci dlhší čas ako notár a v dome, kde úradoval aj býval, je zriadená pamätná izba. Beniak, keďže písal tak, ako sa to nepáčilo vrchnosti, bol aj zakázaný. Až po roku 1989 sa dostal aj do učebných osnov a od vtedy je známejší. Bol predstaviteľom symbolizmu a známym prekladateľom. Na jeho počesť sa každoročne koná "Slovenský festival poézie Valentína Beniaka". V bývalom notárskom úrade sa nachádzajú ukážky jeho tvorby, fotografie, knižnica, ktorú darovali múzeu jeho dcéry, písací stôl, krídlo. Po prehliadke pracovne sme pokračovali prehliadkou ďalších priestorov, kde sa nachádzal pôvodne byť Valentína Beniaka. Je tu vlastne etnografické múzeum. Nachádzajú sa tu nástroje potrebné pri práci na poli či v domácnosti - postroje pre kone, jarmá pre voly, krosná, trlica, kolovrátok, kuchynské vybavenie, ale aj kroje, sošky a majstrovské figúrky z dreva od miestnych majstrov.

Po prehliadke múzea sme sa premiestnili do miestneho kostola Nanebovzatia Panny Márie. Kostol je postavený na mieste staršieho kostola, postaveného niekedy v 12. storočí. V roku 1742 sa spomína ako starý kostol. Od tej doby prešiel mnohými prestavbami. Prvá prebehla v roku 1787. Pôvodný tvar lode sa zachoval až do ďalšej prestavby v roku 1908. Vtedy bol rozšírený o bočné lode. Kostol je barokovo-klasicistický. Hlavný oltár, na ktorom je znázornená Panna Mária Nanebovzatá, pochádza z dielne rezbára Siklayho. Okrem hlavného oltára je v pravej časti oltár sv. Anny. Vľavo oproti tomuto oltáru sa nachádza kazateľnica. Organ je umiestnený na chóre. V tomto chráme sa nachádza osem maľovaných vitrážnych okien z roku 1933. Jedno z týchto okien bolo znázornené na poštovej známke.

Po modlitbe sme sa s našimi sprievodkyňami s poďakovaním rozlúčili a vybrali sa na cestu domov.

Dňa **12.3.2024** zorganizovala pre nás Helenka celodenný autobusový výlet na susednú **Moravu**. Ústredným plánom bola návšteva baziliky minor Velehrad, čo je okrem iných duchovných a stavebných unikátov tohto historického miesta aj najvýznamnejším pútnickým miestom Moravy.

Hneď ráno pred 6,00 hodinou sme sa napriek daždivej prehánke stretli pred Lidlom plné radostného očakávania. Sympatický vodič nás v plne obsadenom dvadsaťmiestnom autobuse odviezol: o Velehradu na parkovisko pred bazilikou. Aj tu nás privítalo uplakané počasie, čo nám však radosť nepokazilo, veď nás čakala prehliadka v interiéri.

Hneď po prekročení prahu baziliky sme pocítili nesmiernu silu a: energiu duchovna tohto miesta. Veľmi milá sprievodkyňa nás privítala a hneď začala púťavým spôsobom

rozvíjať históriu baziliky. Zaujímavé a pôsobivé v jej rozprávaní bolo, že nás neoboznamovala iba s historickými faktami, ktoré si môžeme zistiť aj na internete ale upútala nás aj dôvernejšími, menej známymi informáciami.

História tohto miesta sa začala písať pred viac ako 800 rokmi, kedy sem prišlo prvých 12 cisterciánskych mníchov, aby neďaleko obce Veligrad vybudovali svoj kláštor. Tento kláštor: sa stal nositeľom oveľa staršej duchovnej tradície, ktorá siaha až do 9. storočia, kedy na Moravu prišli slovanskí vierozvestovia Konštantín a Metod.

Výstavba kostola bola začatá zrejme v rokoch 1210-1215. Kostol si dodnes uchoval charakter románsko-gotickej stavby.

Dnes je Bazilika minor zasvätená Nanebovstúpeniu Panny Márie a Svätého Cyrila a Metoda. Jej vnútorná hlavná loď má 86 m, výšku 25 m a má 14 bočných kaplniek. Početné maľby, sochy a barokové rezbárske diela sú ozajstné skvosty, ktoré zobrazujú rôzne historické udalosti zo života svätých a svetských osobností.

Aj modlitbou v Bazilike sme vyjadrili vďaku predovšetkým Pánu Bohu, že nám bolo umožnené navštíviť toto silné miesto, pochopili sme prečo už po stáročia na Velehrad prúdia tisíce pútnikov, ku ktorým sa pripojil v roku 1990 aj pápež Ján Pavol II.

Trochu uzímení sme prešli do kaplnky Panny Márie - Matky jednoty kresťanov (súčasť baziliky). V temperovanej kaplnke bola odslúžená pre nás súkromná svätá omša celebriovaná slovenským kňazom. Homília nám dodala ďalšiu silu a tak sme požehnaní a občerstvení slovom odchádzali z baziliky do autobusu.

Presunuli sme sa do Luhačovic, kde sme mali bez dažďa voľno na dvojhodinové prezeranie Jurkovičových stavebných diel, krásneho prostredia, liečivých prameňov a občerstvenia. Prijemne unavení, povznesení na duchu a veľmi vďační sme predvečerom šťastlivo prišli do Prievidze.

Z kroniky spracovala Mária Šimková, predsedníčka klubu ZKS Prievidza